

Kulttuurilautakunta 25.05.2021 § 29

§ 29

Espoon kaupungin lausunto Taiteen edistämiskeskusta koskevasta arvioinnista

Valmistelijat / lisätiedot:
Kasvi Tiina

etunimi.sukunimi@espoo.fi
Vaihde 09 816 21

Päätösehdotus

Kulttuurijohtaja Tommila Susanna

Kulttuurilautakunta merkitsee tiedoksi annetun lausunnon Taiteen edistämiskeskuksen arvioinnista, sen yhteydessä olevista luottamuselimistä tehdystä arvioinnista ja siinä esitetyistä kehittämissuhteista.

Käsittely

Päätös

Kulttuurilautakunta:

Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt lausuntoa Taiteen edistämiskeskuksesta ja sen yhteydessä olevista luottamuselimistä tehdystä arvioinnista ja siinä esitetyistä kehittämissuhteista.

Arviointi osoittaa, että Taiteen edistämiskeskusta pidetään asiantuntevana, osaavana ja suorituskykyisenä taiteen edistämisen virastona. Nuorena virastona Taiteen edistämiskeskuksella on kuitenkin ollut jossain määrin vaikeuksia toimeenpanna viraston uudistuslinjauksia ja hallinnollisia prosesseja. Arvioinnissa ehdotetaan, että Taiteen edistämiskeskuksen perustehtävää, tulevaisuuden visiota ja strategista asemointia tulee terävöittää. Myös viraston ohjausta ja johtamista tulee parantaa. Lisäksi ehdotetaan toimikuntalaitoksen rakenteen ja taiteen rahoitusmallin uudistamista sekä viraston kansainvälisen toiminnan parantamista.

Espoo kannattaa muutettuna esitystä siitä, miten Taiteen edistämiskeskuksen (Taite) perustehtävää, tulevaisuuden visiota ja strategista asemointia tulee terävöittää. Taiteilijoista suuri osa on nykyisin korkeasti koulutettuja ammattilaisia. Taiteen palvelut erityisesti taiteen ammattilaisille ja taiteen elinkeinotoimintaan liittyen ovat Espoon näkökulmasta sellaisia tehtäviä, joiden ympärille Taiteen perustehtävien tulisi rakentua tulevaisuudessa. Taiteelta saatavissa palveluissa ammattitaiteeseen liittyen edellytetään yhä syvempää asiantuntijuutta ja

taidealan kehityssuunnista kokonaisnäkemyksiä. Kaupungeissa ja kunnissa on itsellään paras asiantuntijuus ja kokonaisnäkemys paikallisesta taidetoiminnasta ja kulttuuripalveluista, sen erityispiirteistä, painopistealueista ja kehittämiskohteista.

Vos-rahoitettujen taidelaitosten ja kaupunkien työnjako ja yhteistyö sujuu nykymuotoisesti hyvin, tähän suuntaan Taiteen edistämiskeskuksen tehtäviä ei ole tarkoituksenmukaista lisätä.

Toiminnan kehittämistä olisi hyvä suunnata taiteen edunvalvonnasta yhä enemmän kohti taiteen ammattilaisuuden edistämisen tavoitteita. Taikella tulee olla yhä enemmän taidealan kokonaisuuden, sen ekosysteemien rakentamisen tuntemusta, kokonaisnäkemyksiä kaikista niistä tekijöistä, joista suomalainen taide rakentuu ja millaisia yhteistyöpaikkoja voi löytyä.

Taiteen edistämiskeskukselle on kehittynyt osaamista taiteen erityispalveluista, jotka liittyvät kaikkien kaupunkien taidepalvelujen kehittämiseen. Julkisen taiteen asiantuntijapalvelut ja kulttuurihyvinvoinnin palvelut ovat erityisesti sellaisia kokonaisuuksia, joissa tarvitaan uutta luovaa taiteen asiantuntijanäkemyksiä valtakunnallisesti.

Espoo kannattaa esitystä, että Taiteen edistämiskeskuksen ohjauksen ja strategisen johtamisen tueksi tulee perustaa erillinen hallitus. Johdon lisäksi tarvitaan myös hallitus, jolle kuuluu laaja-alainen kulttuuripoliittiseen keskusteluun osallistuminen ja aktiivinen yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Taiteen toimijoiden ammattimaistuminen haastaa myös Taiken johdon toimimaan aktiivisesti kulttuuripoliittisen keskustelun ja vaikuttamisen keskiössä.

Esitys opetus- ja kulttuuriministeriön ja Taiteen edistämiskeskuksen välisen tulosohjauksen terävöittämisestä on kannatettava. Toiminnan tuloksellisuuden vahvistamiseksi, tarvitaan johdon tueksi erillinen hallitus, jolle Taike on toiminastaan suoraan tilivelvollinen. On tärkeää, että Taiteen edistämiskeskuksen perustehtävä, siltä osin kuin hallitusohjelmassa olevat tavoitteet kohdistuvat siihen, luo lähtökohdan ja perustan opetus- ja kulttuuriministeriön tulosohjaukselle. Taiken ja kaupunkien sekä kuntien oma lakisääteinen taide- ja kulttuuritoiminta toteuttaa opetus- ja kulttuuriministeriön kansallisia kulttuuripoliittikan strategisia linjauksia ja tavoitteita. Näiden linjausten ja tavoitteiden ei tule olla päällekkäisiä tai keskenään ristiriidassa. Kuntien kulttuuritoimintaa ohjaa laki kuntien kulttuuritoiminnasta vuodelta 2019 ja se asettaa tälle toiminnalle linjaukset ja tavoitteet.

Arvioinnissa esitetään, että Taiteen toimikuntalaitos tulee uudistaa perusteellisesti. Nykyiset valtion taidetoimikunnat tulee lakkauttaa ja tilalle tulee asettaa yksi monialainen valtion taidetoimikunta, jossa kaikki taidealat ovat edustettuina. Espoon näkemyksen mukaan toimikuntalaitoksen sijaan Taikella tulisi olla nykyistä kokoavampi, ammattimaisempi ymmärrys taiteen valtakunnallisesta edistämisestä ja sen painopisteistä. Taiteen edistämiskeskuksessa kentän asiantuntijuus tulisi näkyä uusissa johtamisen rakenteissa kuten esimerkiksi hallitustyöskentelyssä. Taidetoimikuntien sijaan esitetty monialainen yksi taidetoimikunta vastaisi paremmin nykyiseen tarpeeseen, jossa eri taidealojen asiantuntijat eivät työskentele erillisesti vaan edustavat jaettua taiteen ammattimaista ymmärrystä. Taiteen asiantuntijapooli voisi olla toimivin ratkaisu edistää yhden yhtenäisen taidetoimikunnan toimijuutta ja samaan aikaan edistää taidealan moninaisuuden vahvistamista jatkossakin.

Espoon näkökulmasta valtakunnallisessa, alueellisessa taiteen edistämisessä tulisi hyvin tarkkaan valita muutama painopiste, jotka sisältyvät Taiken perustoimintaan. Taiken alueellisen toiminnan pääpaino ei tulisi olla vain rahanjakotoiminnassa, vaan yhä enemmän painottua valtakunnallisesti jaetun asiantuntijuuden ja taitelijuuden edistämisessä.

Arviointiraportissa esitetään, että taiteen edistämisen alueellista toimintaa tulee vahvistaa ja toiminnot tulee organisoida uudelleen. Espoo esittää omana näkökulmana huomion, että suomalaisista ammattitaiteilijoista yli 60 % asuu pääkaupunkiseudulla. Taiteen edistämiskeskuksen toiminnan vaikuttavuuden lisäämiseksi emme näe keskeisenä tavoitteena vahvistaa nykyisenkaltaista alueellista toimintaa. Koronavuoden oppeja on ollut digitaalisten palvelujen ja toiminnan kehittyminen, Taiken toiminnassa digitaalisuutta tulisi vahvistaa edelleen ja huomioida sen tuomat mahdollisuudet toimintojen organisoinnissa. Paikkariippumaton asiantuntija- ja neuvontatyö olisi enemmän resurssointia sisältöihin ja vähemmän pelkoa siitä, että alueet saisivat epätasa-arvoista palvelua.

Taiken rooli valtion taiteen tekemiseen ja elinkeinotoimena kohdistuvien eri virastojen yhteistyön rakentajana ja tiedonkulun edistäjänä olisi sille luonteva. Esimerkiksi Veroviraston tai Migrin yhteistyön osalta Taike voi edistää ymmärrystä taiteen ammattilaisuuden erityispiirteistä ja huolehtia ammattitaiteilijoiden tarvitsemasta erityisestä neuvontatyöstä. Erillään toimivien valtion virastojen yhteistyön rakentaminen olisi tärkeää ja resurssiviisasta toimintaa. Kunnissa ei ole resursseja auttaa esimerkiksi taiteilijoita ulkoisen rahoituksen neuvonnassa, valtakunnallisesti tasalaatuisen neuvontatyön varmistamiseksi Taikella olisi luonteva rooli toimia tässä asiantuntijana.

Vapaan kentän taiteen toimijoista suurin osa asuu pääkaupunkiseudulla. Ammattitaiteilijoiden työn ja toimeentulon edistäminen olisi luontevasti Taiken rahoituksen pääkehittämiskohde pääkaupunkiseudulla, esillä ollut ajatus pidempien apurahojen myöntämisestä palkkamuotoisena on ehdottomasti jatkokehittävä suunta.

Arvioinnissa esitetään, että taiteen rahoitusmalli tulee uudistaa. Uudistuksen tueksi tulisi laatia kokonaisvaltainen selvitys taiteen rahoituksen tilasta ja tulevaisuudesta. Espoo näkee tärkeänä lähtökohtana, että taiteen julkisen rahoituksen työnjaossa tulee ensin huolellisesti tutkia, mikä rahoituksesta on valtion ja mikä kaupunkien osuutta. Etenkin suurimmat kaupungit ovat nykyisellään merkittäviä taiteen rahoittajia, ja niillä on strategiaperustainen tahtotila tukea luovia aloja sekä ammattitaiteen toimijoita myös jatkossa. Taiteen rahoitusmallissa valtion rahoituksen tulee kohdentua myös suoraan kaupunkeihin, joissa on paras asiantuntijuus paikallisista taiteen vahvuuksista ja kehittämiskohteista.

Taiteen rahoitusmalliin esitettävät uudistukset tulee rajata tässä Taiteen edistämiskeskukselle nyt osoitettuihin määrärahoihin kohdistuen, ei koko taiteen ja kulttuurin julkiseen rahoitukseen. Taiken rahoituksen jatkuvuutta ja vaihtoehtoja tulee selvittää osana valmistelua, joka koskee rahapelitoimintaan liittyvien muutosten kokonaisuutta.

Viimeisenä kohtana arvioinnissa esitetään, että Taiteen edistämiskeskuksen toiminnan kansainvälisyyttä tulee vahvistaa. Kansainvälisyyden vahvistaminen edellyttää kansainvälisen toiminnan nostamista viraston strategisen kehittämisen painopisteeksi.

Espoon kanta viraston kansainvälistymiseen sen strategisen kehittämisen painopisteenä on, että Taiteen edistämiskeskuksen kansainvälisen toiminnan vahvistamisen osalta on hyvä ja resurssiviisasta toimia yhteistyössä jo olemassa olevien kulttuurivientitoimijoiden ja tiedotuskeskusten kanssa. Taikelle kansainvälisen toiminnan vahvistaminen ei ole Espoon näkökulmasta ensisijainen kehittämisen painopiste. Suurimmat kaupungit ovat itse aktiivisia kansainvälisessä toiminnassa, ja niille on arkipäivää toimia myös taiteen kansainvälisissä verkostoissa. Espoon näkökulmasta Taiteen edistämiskeskukselle ammattitaiteilijoiden kansainvälisen toimijuuden ja monipuolisten verkostojen vahvistaminen on yksi hyvä kehittämistavoite, yhdessä jo olemassa olevien toimijoiden kanssa.

Päätöshistoria